

BRUKERVEILEDNING

Jorakompost – ditt eget økologiske kretsløp

Innhold:

1. Introduksjon
2. Hva kan jeg kompostere
3. Tre enkle steg for å starte opp din kompost
4. Hva skal man ikke gjøre
5. Tømming
6. Tips
7. Ytterligere informasjon
8. Feilsøking

Introduksjon

Vi gratulerer deg med ditt valg av kompostbeholder.

Kompostering er en bra måte å tilbakeføre organisk materiale til jorden. Kompostjorden høyner jordens gode egenskaper og øker vekstenes velbefinnende.

De private husholdningene kan lett bidra til en forbedring av avfallsproblem gjennom å kompostere med en Jorakompost. Det reduserer ikke bare transport og håndtering av avfall, det reduserer også dine egne renovasjonsutgifter. Samtidig lager du selv din egen jord, med verdifulle næringsemner av ditt eget avfall. I denne brukerveiledningen gir vi deg litt råd om hvordan man lykkes med kompostering. Kompostering skal være enkelt, effektivt og gi gode resultater både økonomisk og for miljøet. Lykke til! Ta gjerne kontakt med oss med dine spørsmål.

Monteringen – ekstra merknad

Det følger med en monteringsanvisning for Jorakomposten. Vennligst påse at de lange panelene, er montert slik at de ligger "utenpå" endestykkene. De skal altså skrues fast fra utsiden og "kapsle" inn det 8 kantede endestykket.

For enkel bruk av din JK 125/270/400 kompost:

I kjøkkenet:

Benytt en beholder som viser antall liter, det hjelper deg å vite hvor mye avfall du har og du unngår å overfylle komposten

1. JK 125 kan håndtere 1,4 – 1,7 liter/dag
2. JK 270 kan håndtere 3,5 – 4,3 liter/dag
3. JK 400 kan håndtere 10 – 15 liter/dag

Når du sorterer avfallet ditt, legg bare det du er sikker på i komposten. Ikke legg det i komposten om du er i tvil om det er mulig å kompostere eller ikke. **Legg heller i mindre matavfall og ofte, enn mye og sjelden.**

Hva kan jeg kompostere?

Egnet for kompostering	Uegnet for kompostering
Matrester (råe, kokte, stekte og røkt)	Sigarettsneiper, aske og snus
Kjøtt – også mindre ben	Tyggegummi
Blomsterrester fra vaser og krukker	Aluminiumsfolie og andre metaller
Skalldyr	Gummistrikk
Grønnsaker	Kattesand
Egg – også skallet	Støvsugeposer
Poteter	Konvolutter og andre trykksaker
Brød og kaker	All plast, plastposer
Frukt – alle typer(citrus tar lang tid)	Melk- og juicekartonger
Kaffegrut og filter	Plastfolie
Teposer og teblader	Biter av farget eller impregnert treverk
Husholdningspapir og servietter (ufarget)	Aske fra vedovn, kalk eller jord
Sagmugg fra husdyr	Væsker, melk med mere
Fisk – også ben	

Tre enkle punkter for å starte opp din kompost

1. Start med å fylle matavfall i det første kammeret. (Arbeide alltid med ett kammer av gangen). Tilfør gjerne litt aktiv kompost om du har det. Ellers legger du i ditt matavfall, så kommer prosessen i gang allikevel om ca 1 – 2 uker.
 - a. Team Henriksen selger også Bio Taurus kompost-start plus som vil sette i gang prosessen raskere.
2. Legg matavfallet ditt i det første kammeret, (venstre – arbeide alltid med et kammer av gangen). Tilsett litt trepellets/fyringspellets, (følg anvisningene litt lenger ned på siden her).
3. Steng luken og roter komposten en runde eller flere slik at nytt og gammelt blandes samtidig med at det suges inn luft som er viktig for prosessen.

OBS

Fyll det første kammeret i ca. 6 – 8 uker. Kammeret bør ikke fylles mer enn at det er ca. 5 cm tomrom igjen opp til kanten. I det fulle kammeret kommer temperaturen fortsatt til å være høy, og materialet vil være ferdig kompostert når det andre kammeret er fullt. Ferdig jord på 6-8 uker.

Komposten har to kammer. Du skal bare fylle et av gangen.

Kutt opp

For raskere resultat kan avfallet skjæres i mindre biter innen det legges i komposten. Dette forkorter nedbrytningstiden.

Tilsett strømaterial

Trepellets tilsettes for å absorbere opp fukt fra matavfallet. Det er viktig å tilføre karbon i form av trepellets som nøytraliserer nitrogeninnholdet i matavfallet samt å gi jorden en fin struktur. Mengde pellets: ca 10% av den avfallsmengde du tilsetter. 5 liter avfall = 5 dl pellets.

Roter komposten

Gjennom rotering av komposten dras det luft inn gjennom ventilene på enden. Dette forhindrer at det dannes dårlig lukt, og det gjør at tørt og bløtt materiale blandes. Å rotere komposten en runde eller tre, hver gang nytt materiale tilsettes, er tilstrekkelig for å tilføre materialet oksygen. Er materialet veldig bløtt, kan komposten roteres oftere for å fordele strømaterial bedre.

Hva skal man ikke gjøre?

La ikke materialet bli for bløtt i komposten. Alt avfall som tilføres komposten bør være vel avrent. Tilsett ikke melk, suppe eller saus direkte i komposten. Det er vanskelig å balansere fukten med strømaterial. La det heller ligge i vasken en stund og ta deretter opp resterende matrester med litt husholdningspapir og legg i komposten.

Ikke tilsett ovns-aske eller kalk. Det gjør at prosessen avtar.

La ikke materialet bli for tørt. Ikke tilsett for mye trepellets per gang. Strømaterial har meget god oppsugningsevne og blir kompostmaterial for tørt, stopper prosessen opp og materialet blir tørt og klumpete. Er det klumper i komposten, må disse knuses, for eksempel med en liten spade. Akkurat passe med fukt er avgjørende for at mikroorganismene skal kunne overleve.

Du kommer etter hvert til å lære deg hva som er riktig fuktighet i materialet. Avfallet skal være fuktig, ikke for bløtt og ikke for tørt. Dersom det lukter vondt er, det tegn på at den er for fuktig og man bør tilføre litt mere trepellets.

Tømming

Når innholdet i et kammer ser ferdig ut kan du åpne det aktuelle kammeret. Skrap gjerne av den jorden som sitter på lokket. Det er magnet på håndtaket slik at lokket blir stående åpent. Roter komposten en halv omdreining. Tøm ut den ferdige komposten på f.eks en presenning eller i en trillebår.

Tips

Bra tilbehør:

En bøtte med lokk for oppbevaring av strømaterialer.

En liten spade med ca 25 cm skaft er bra å ha for å hakke opp eventuelle klumper.

Plassering

Plasseringen av komposten din er avhengig av hva som er enklest for deg. Når du plasserer den ute, tenk på følgende: den bør være lett tilgjengelig uansett vær og årstid. Komposten bør være beskyttet fra ekstrem vind og nedbør. Et gjerde eller omkringliggende busker gir en ideell plassering. Den bør stå under tak eller halvtak. Tak over komposten gjør det enklere å fylle den og hindrer regn å trenge inn i komposten.

Temperatur

Kompostering skjer ved temperaturintervall mellom +2 - +78 C°. Ulike mikroorganismer arbeider ved forskjellig temperaturintervall. Høyere temperatur gir den høyere grad av hygienisk behandling og er derfor å foretrekke.

Med en jevn fordeling av fukt og oksygen, og en kontinuerlig tilførsel av avfall, kan temperaturen gå opp til 60 – 65 C°. Du behøver ikke å kjøpe et termometer, du kjenner varmen og ser dampen som kommer fra kompostmassen når du åpner lokket. Det kan bli så varmt at du ikke engang kan sette ned hånden i komposten uten å brenne deg! Som et resultat av den høye temperaturen i komposten er materialet hygienisk og kan anvendes direkte i rabatter og grønnaksbed.

Ved høy temperatur og høy pH kan det finnes ammoniakk i dampen. Hvis det er en sterk ammoniakklukt over lang tid (1 uke) tilsett en liten mengde strømaterial og bland.

Siden ben og eggesskall ikke brytes ned biologisk, derimot gjennom forvitring, kommer de å være igjen i den ferdige komposten. De kan plukkes ut om materialet skal anvendes i krukker eller urner.

Kompostjorden inneholder næring for dine vekster. Omtrent 5 liter er tilstrekkelig pr. kvadratmeter. Til krukker, blandes 1 liter kompost med ca 5 liter gammel jord.

Kompostering på vinteren

Om du starter din JK 125/270/400 under vintermånedene, spesielt om du har små mengder avfall, kan det hjelpe å legge en varmtvannsflaske i kammeret for å få opp temperaturen i starten. Når kompostprosessen er i gang, behøves det normalt ikke ekstra tilskudd av varme.

Gjennom vinteren, og du kanskje ikke har noen avsetning på kompostjorden, bør den ferdige komposten lagres under et dekke så næringen ikke lekker ut.

Materiale som ikke bør anvendes som strømateriale:

- Sagflis fra fersk ved (har dårlig oppsugningsevne)
- Torv (har lav pH og demper prosessen)
- Høvelspon eller flis er for grovt og har dårlig oppsugningsevne
- Grovhakket høy eller halm (for dårlig oppsugningsevne)

Viktigheten av tilstrekkelig oksygentilførsel

Mikroorganismene som jobber med nedbrytningen er aerobe. Det betyr at de behøver en stadig tilførsel av oksygen til materialet. Om oksygentilførselen ikke er tilstrekkelig, kommer dårlig lukt å oppstå. Om så skjer tilfører litt mere trepellets.

Jorakomposten er konstruert slik at oksygenbalansen motsvarer kapasiteten avfall pr. uke. Skulle komposten således overleses med avfall, blir oksygentilførselen ikke tilstrekkelig og dårlig lukt oppstår. Om man er ekstra nøye med å kutte og blande, kan komposten håndtere større volum. Tilføringen av strømateriale i form av trepellets gjør at det finnes porer i materialet og det hjelper på oksygenbalansen.

Viktigheten av omrøring

En av de store fordelene med Jorakomposten er at det er veldig enkelt å blande nytt og gammelt materialet. Når komposten roteres, luftes materialet, fukten fordeles jevnt og nye overflater eksponeres for mikroorganismene.

Riktig balanse på avfallet

Tilføring av strømateriale/trepellets har tre funksjoner. Mikroorganismene krever både karbon og nitrogen for å kunne arbeide. For hver del nitrogen kreves det ca 30 deler karbon. Kjøkkenavfallet har et høyt innhold av nitrogen, derfor trengs det karbon for å balansere avfallet. Når man tilsetter trepellets, suger det opp fukten – tilfører struktur til materialet og gir en karbonkilde for mikroorganismene.

Det er veldig viktig at det er en rett type av strømaterial som tilføres komposten for å suge opp fukt. Problemer med kompostprosessen kommer som regel av at det for bløtt, materialet er ikke tilstrekkelig kuttet eller feil mengde på strømateriale/trepellets som tilføres. Det samme om man bruker strømateriale som ikke fungerer tilstrekkelig.

Feilsøking

Hvordan vet jeg når fuktigheten er riktig i materialet?

Ta litt materiale i hånden og klem det sammen. Dersom det renner vann mellom fingrene, er det for bløtt. Dersom det bare formes noen dråper er det passe. Om klumpen ikke holder sammen, er det for tørt. Går noe feil i prosessen, kan du prøve noe av det vi har foreslått under.

Temperatur feilsøking

Problem	Årsak	Tiltak
Lav varme eller kaldt?	1. For tørt 2. For bløtt 3. Avkjøling grunnet vinden	1. Tilsett vann. 2. Se "dårlig lukt" under. 3. Tøm ikke alt materiale, åpne ikke ventilene mer enn 3-4 mm. Plasser komposten på et mer beskyttet sted.
Larver? (hvite marker ca 1 cm)	For bløtt / for kaldt	Tilsett strømateriale og bland, legg i en varmtvannsflaske for å øke temperaturen.
Sopp?	Forekommer naturlig	Ingen
Store klumper?	For bløtt	Tilsett strømateriale og bland godt. Kutt opp klumpene.

Dårlig lukt?

Om du opplever en dårlig lukt fra din kompost kan det komme av en eller flere følgende årsaker:

1. Tilførselen av oksygen er ikke tilstrekkelig
2. Materialet er for bløtt
3. Komposten fylles for fort (leder til at temperaturen synker og nedbrytningsprosessen stopper opp)

Om balansen mellom strømateriale og avfallet ikke er riktig og det er for bløtt for at noen nedbrytning skal kunne skje, gjør følgende:

1. Sørg for at ventilene er helt åpne
2. Tilsett mer strømateriale/trepellets
3. Roter komposten flere runder sånn at materialet luftes
4. Om det er klumper i materialet må disse deles med et verktøy

Lukt	Årsak	Tiltak
Ammoniakk	Intensiv prosess, høy pH	Tilsett strømateriale, bland.
Forråtnelse, myrgass	Avfallet er for bløtt, for lite strø	Tilsett strømateriale, bland.
Etsende sur lukt	Oksygenmangel kan komme av for rask påfylling	Tøm ut litt avfall, tilsett strø og bland.